

ПАЛАЦ ШУКАЕ СПОНСАРА

Ад Трабскіх і Хадкевічаў да Сапегаў і Булгакаў

Тутышымі землямі з пачатку XV стагоддзя валодалі прадстаўнікі розных знатных сем'яў — Сякіры, Трабскія, Гаштаўты, Хадкевічы. Гетман Ян Хадкевіч пабудоваў у гэтым месцы земляную крэпасць, аб былой моцы якой сёння нагадваюць пагоркі і адхоны. Ад Хадкевічаў маёнтак Добасна — як яго яшчэ называюць па прывязцы да населенага пункта, які раней уваходзіў у яго склад — пераходзіць да Сапегаў. І ўжо Франц Сапега прадае яго двум братам Булгакам, адстаўным ваенным. Браты мараць стварыць тут рэзідэнцыю, але хутка паміраюць. Маёнтак дастаецца іх пляменніку Ігнацію, вельмі адукаванаму маладому чалавеку. У 1823 годзе ён быў абраны Бабруйскім павятовым правядзеннем дваранства — маршалкам і для ўмацавання свайго статусу пачаў будаваць палац. У той жа год ён бярэцца шлюбам з прадстаўніцай вельмі багатага роду Ізабэлай Слізень. І, кажуць, зусім не каханне кіравала маладым чалавекам. Усе багаці, якія захоўваліся ў палацы, — 18 служак паясоў, 6 тысяч старадрукаваных і рукапісных кніг, сярэднявечная зброя, прадметы дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва і гэтак далей, — усё належала Слізням, і толькі потым перайшло Булгам. Палац у сярэдзіне XIX стагоддзя быў цэнтрам грамадскага жыцця. Усе шляхцічы і дваране з'язджаліся сюды на балі і паляванне. Бо побач быў раскошны парк з цэлым каскадам штучных вадаёмаў.

Першапачаткова планавалася пабудова звычайнай класічнага палаца з двума бакавымі флігелямі і бельведэрам. Крыху пазней да галоўнага корпуса дабудовуюцца яшчэ дзве лініі з галерейнымі памяшканнямі і дамавой царквой. Гэта культываваная ўстанова захавалася і сёння бянтэжыць турыстаў сваім усёвядучым вокам на фасадзе. Ёсць меркаванне, што Булгакі былі масонамі. Гісторыкі гэтую ідэю не аспрэчваюць, але і не пацвярджаюць. Усёвядучае вока — гэта старадаўні хрысціянскі знак. Але ў якім кантэксце яго выкарыстоўвалі апошнія гаспадары, невядома. У пачатку XX стагоддзя палац упрыгожвала яшчэ і аранжарэя са шклянымі дахам. Яе для Булгакаў рыхтавалі па спецыяльным заказе ў Варшаве. Але пасля рэвалюцыі мясцовыя сяляне хутка прыбралі да рук дэфіцытнае шкло. А немцы падчас вайны разабралі аранжарэю на цэглу для падсыпкі дарогі.

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Тэрміны пераносаца

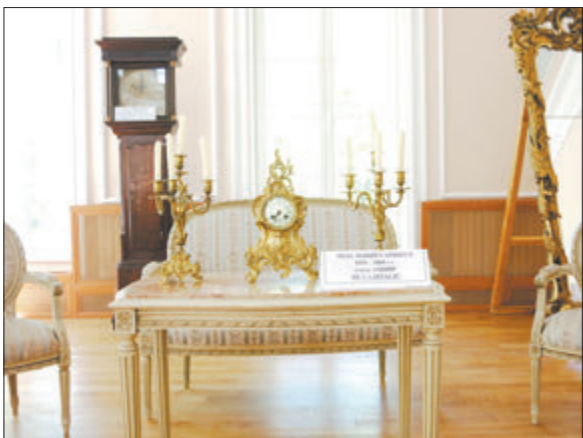
Пакуль цалкам адноўлена толькі заходняя частка будынка, апісання якой, на жаль, не захавалася. «Яна была пабудавана ў пачатку XX стагоддзя, калі перадапошні ўладальнік Эдгар

А столь як новая.

Булгак вырашыў пашырыць палац і канчаткова яго замкнуць, — расказвае **галоўны спецыяліст Жыліцкага гістарычнага комплексу-музея Уладзіслава КУЛАКЕВІЧ**. — Але пачалася Першая сусветная вайна, потым рэвалюцыя, і Булгакі так і не паспелі пачаць тут жыць. Пасля вайны ў гэтым крыле быў вялікі пажар і нічога з інтэр'ераў не захавалася».

Дзіцячая школа мастацтваў справіла навацелле ў адноўленым крыле палаца ў лістападзе 2011 года. А следом за ёй у 2013-м, калі быў здадзены першы этап другой чаргі, па суседстве размясціўся Жыліцкі гістарычны комплекс-музей і бібліятэка. Чарговым крокам павінна было стаць аднаўленне аранжарэі, але планы перамяніліся. Летась нават паднімалася пытанне занесці Жыліцкі палац у спіс аб'ектаў, рэканструкцыя якіх прыпынена. Але абышлося. Жыццё яго крыху падтрымалі 40 тысяч рублёў рэспубліканскага суботніка, якія выдзеліў Магілёўскі аблвыканкам, і дапамога магілёўскага прадпрыемства «Бабуліна крынка» ў суме 50 тысяч рублёў, таксама сабраных падчас суботніка. Абывацель не заўважыў прыкметных змен у знешнім выглядзе палаца. Але

Ад былых гаспадароў, на жаль, рэчаў не засталася.

за кошт дапамогі атрыманася «пачысціць» ад старога тынкоўкі фасад галоўнага корпуса палаца.

— Першапачаткова па праекце трэцюю чаргу аб'екта планавалася здаць ужо да 2015 года, потым тэрміны адкладаліся спачатку да 2017-га, потым да 2018 года, зараз наогул вызначаных тэрмінаў няма, — кажа **начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Кіраўскага райвыканкама Андрэй КАРПУК**. — Былі перыяды, калі на работы выдзялялася старымі грашыма мільярд-паўтара. Але гэта для такога аб'екта кропля ў моры.

Рамантуем порцікі, фарбуем фасад

Сёлета на аб'екце назіраецца ажыўленне. Дзяржава выдзеліла 300 тысяч рублёў, і працэс, як той казаў, пайшоў. Рэканструкцыю аб'екта вядзе магілёўскае прадпрыемства «Будпраектінвест». На яго рахунок палац Пацёмкіна ў Крычаве, рэканструкцыя магілёўскага музея Бялініцкага-Бірулі — філіяла Нацыянальнага мастацкага музея, якая з-за недахопу сродкаў, на жаль, таксама зацягнулася. Не вельмі паспеюць развярнуцца будаўнікі і на Жыліцкім палацы. На гэтыя грошы яны абяцаюць адрамантаваць порцікі, пакласці каля 70% вонкавай тынкоўкі і зрабіць гідраізаляцыю падвала. Плюс працэнтаў на 10 ад агульнай патрэбы усталяюць вокны. «Потым, хутчэй за ўсё, зноў будзе перапынак», — уздыхае **Валянцін НАВОЙЧЫК, прараб Будпраектінвеста**.

Вядома, што калі будаўнічыя работы расцягваюцца ў часе, гэта не на карысць будынку. Але музейныя работнікі супакойваюць, што палац не зімовы, што будаваўся ён з такім улікам, каб вытрымліваць перыяды без ацяплення. Маўляў, метравыя сцены (праз іх нават з цяжкасцю праходзіць сігнал мабільнага тэлефона) за лета насыцаюцца цяплом і потым на працягу доўгай зімы пакрыху яго аддаюць. А зараз тут ёсць яшчэ і ацяпленне. Іншая справа, што яно не бясплатнае. А плошчы вымяраюцца тысячамі квадратаў.

Валянцін Навойчык кажа, што калі б ім разам далі ўсю суму, прадугледжаную для рэканструкцыі, за два гады аб'ект быў бы цалкам зроблены. Але дзе ж узяць гэтыя мільёны?

Цяпер па парадных залах палаца гуляць не дазваляецца, але для карэспандэнта «Звязды» зрабілі выключэнне. Падымаемся на другі паверх. Цэнтральная лесвіца, дарэчы, арыгінальная, зроблена з дуба. Але выгляд, мякка кажучы, непразентабельны. Можна, ад таго, што яе ў савецкі час няўдала пафарбавалі? Сцены моцна пашкоджаны, але, калі добра прыглядзецца, дзе-нідзе яшчэ засталася пазалота.

— Кажуць, тут усё было ў пазалоте, — каментуе прараб. — Госці падымаліся на другі паверх пад гукі музыкі. У савецкія гады балконы для музыкантаў былі знішчаны, але мы іх аднавілі.

Па бясконцай анфіладзе пакоюў (а іх усяго ў палацы 100) можна меркаваць, з якім размахам жылі тут гаспадары. Распазнаць былою прыгажосць у гэтых паўразбураных памяшканнях цяжка, але немагчыма адраваць вачэй ад столяў. Ім больш за 150 гадоў, але фарбы такія насычаныя, што здаецца, былі пакладзены толькі ўчора. Ця амаль не пашкоджаны гіпсавую ляпніну, але кесонныя столі ў савецкі перыяд разабралі. У бальнай і банкетнай зале

А вось гэтай часткі палаца пакуль наогул няма.

будуўнікам прыйшлося зноў аднаўляць іх. У бальнай зале наогул столь была апушчана прыкладна на два метры.

Камінаў і іншых прыкмет раскошы пакуль няма. Тут усё залежыць ад фінансавання. Размаўляць пра гэта, калі адно акно для палаца каштуе 2,5 тысячы рублёў, нават непрыстойна. Наогул, трэба радавацца, што палац не быў знішчаны падчас вайны, што ў савецкія гады яго не перапланавалі да непазнавальнасці. Захавалася лесвіцы і нават уваходныя дзверы. Адна іх палова зроблена так, каб яе можна было скласці, як кніжку.

На што спадзявацца?

Для завяршэння трэцяй чаргі, над якой сёння працуюць будаўнікі, трэба яшчэ каля 12 мільёнаў рублёў. На жаль, нават такія дастаткова важкія ўліванні, як сёлета, — 300 тысяч рублёў, не даюць спадзяванняў на хуткі фініш. Не трэба быць матэматыкам, каб сказаць, што пры такім фінансаванні чакаць адкрыцця прыйдзеца 40 гадоў. Прагнозы здаюцца яшчэ менш аптымістыч-

Уладзімір БЕЛЫ: «Яшчэ 15 гадоў таму гэта быў адзін з уваходаў у тэхнікум».

нымі, калі чуеш, што нават у лепшыя 2011—2013 гады на аб'ект выдзялялася па 400—500 тысяч (дэнамінаваных) рублёў.

А колькі яшчэ сродкаў спатрэбіцца, каб давесці да розуму закінуты парк плошчай 18 гектараў з каскадам штучных вадаёмаў? Усё гэта сёння таксама ў заняпадзе.

— У парку яшчэ захаваліся рэдкія пароды дрэў, тут сустракаецца сасна Веймутава, клён серабрысты, ёсць нават 300-гадовыя асіны, — кажа **дырэктар Жыліцкага сельскагаспадарчага каледжа Уладзімір БЕЛЫ**. Установа, якой ён кіраваў, толькі ў 2002 годзе пераехала з палаца ў новы будынак па суседстве. «На жаль, сёння гэты парк хутчэй нагадвае

ні рэстарана. І гэта таксама праблема. Калі быў бы адрамантаваны галоўны корпус, можна было б арганізаваць фестываль у панскім стылі, з рыцарамі, балямі. Мы працуем і над гэтай ідэяй.

На тое, што раён патрэбна дапамога па рэканструкцыі палаца, звяртаюць увагу і вучоныя.

— Жыліцкі палац сапраўды ўнікальны, але, на жаль, рэдка трапляў у сферу інтарэсаў навукоўцаў, — адзначае **Сяргей ГАРАНІН, намеснік дырэктара па навуковай рабоце філіяла Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі**. — Аб'ект не ў бліжэйшым стане, але рэстаўрацыйныя работы, арганізацыя культурнага жыцця на сённяшняй дзень патрабуе і навуковага суправаджэння. Навука робіцца ўсё больш важным фактарам ва ўсіх галінах жыцця, у тым ліку і ў культурна-асветніцкім аспекце. І семінар дасць магчымасць абмяняцца новымі знаходкамі вучоным і краязнаўцам, будзе садзейнічаць распаўсюджванню ведаў пра Кіраўскі раён у цэлым і Жыліцкі палац у прыватнасці ў Беларусі.

Для правядзення такога мерапрыемства палац выкарыстоўваецца ўпершыню. І мясцовыя ўлады бачаць у гэтым добры знак.

— Гэта яшчэ адзін спосаб звярнуцца да інвестараў, падкрэсліць важнасць аб'екта для ўсёй Беларусі, — лічыць **Таццяна БЯЛІЎСКАЯ, намеснік старшын Кіраўскага райвыканкама па сацыяльных пытаннях**. — Спецыяльна да гэтай падзеі мы прымеркавалі падвядзенне вынікаў конкурсу сярод школьнікаў па гісторыі роднага краю. Такім чынам мы далучаем нашых дзяцей да культурных традыцый, выхоўваем любоў да прыгожага. Сімвалічна, што яны атрымалі свае граматы менавіта ад Нацыянальнай акадэміі навук.

Нэлі ЗІГУЛЯ.

zigulya@vziasda.by

Тым, каму неаб'якавая гісторыя роднай краіны і хто жадае ўнесці ўклад у аднаўленне Жыліцкага палаца, прапануем скарыстацца разліковым рахункам.

Дабрачынны рахунак установы культуры «Жыліцкі гістарычны комплекс-музей» 3642108762277 ААТ «АСБ Беларусбанк» Ф-л №703 г. Бабруйска.